УДК 005.35:502.131.1:005.56
КП
№ державної реєстрації 0117U003933
Інв. №

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Сумський державний університет (СумДУ)

40007, м. Суми, вул. Р.-Корсакова, 2, тел. (0542) 66-51-10, факс (0542) 33-40-49

ЗАТВЕРДЖУЮ
Проректор з наукової роботи
д-р. фіз.-мат. наук, професор
_____ А.М. Чорноус

ЗВІТ
ПРО НАУКОВО-ДОСЛІДНУ РОБОТУ

Корпоративна соціально-екологічна відповідальність для сталого розвитку: партнерство стейкхолдерів реального, фінансового та державного секторів економіки

ПРІОРИТИЗАЦІЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ЗАПИТІВ СТЕЙКХОЛДЕРІВ В УМОВАХ ВІДПОВІДАЛЬНОГО БІЗНЕСУ, ІНВЕСТУВАННЯ ТА ВРЯДУВАННЯ

(проміжний)

Начальник НДЧ
канд. фіз.-мат. наук, с.н.с. Д. І. Курбатов

Керівник НДР
канд. екон. наук, п.н.с. І. О. Макаренко

2017

Рукопис закінчено 22 грудня 2017 р.

Результати роботи розглянуто науковою радою СумДУ, протокол від 29 листопада 2017 р. № 2

СПИСОК АВТОРІВ

Керівник НДР Провідний науковий співробітник, канд. екон. наук	_____ (22.12.2017)	І. О. Макаренко (підрозділ 1.2, 2.2, 3.2)
Відповідальний виконавець, науковий співробітник, канд. екон. наук	_____ (22.12.2017)	Д. О. Смоленніков (підрозділ 2.1, вступ, висновки)
Старший науковий співробітник, канд. екон. наук, доцент	_____ (22.12.2017)	Ю. С. Серпенінова (підрозділ 3.1)
Старший науковий співробітник, канд. техн. наук	_____ (22.12.2017)	А. В. Євдокимова (підрозділ 2.1)
Старший науковий співробітник, канд. екон. наук, доцент	_____ (22.12.2017)	Ю. В.Чорток (підрозділ 1.1)
Старший науковий співробітник, канд. екон. наук	_____ (22.12.2017)	Ю. О. Мирошничекно (підрозділ 1.2, висновки)
Старший науковий співробітник, канд. екон. наук	_____ (22.12.2017)	А. С. Ласукова (підрозділ 1.1)
Старший науковий співробітник, канд. екон. наук, доцент	_____ (22.12.2017)	Г. М. Шевченко (підрозділ 3.1)
Виконавець за договором підряду, канд. екон. наук, доцент	_____ (22.12.2017)	А. В. Буряк (підрозділи 2.2, 3.2)
Фахівець, аспірант	_____ (22.12.2017)	А. В. Бондар (підрозділ 2.2)
Лаборант	_____ (22.12.2017)	О. Ю. Барабаш (вступ)
Лаборант, студент	_____ (22.12.2017)	К. В. Погоріла (підрозділ 3.1)
Лаборант, студент	_____ (22.12.2017)	В. В. Євтушенко (підрозділ 2.1)

РЕФЕРАТ

Звіт про НДР: 51 с., 2 рис., 13 табл., 31 джерело.

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ЗАПИТ, КОРПОРАТИВНА СОЦІАЛЬНО-ЕКОЛОГІЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ, СТАЛИЙ РОЗВИТОК, СТЕЙКХОЛДЕРИ, ЦІЛІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ.

Об’єкт дослідження – економічні відносини, що виникають між стейкхолдерами реального, фінансового та державного секторів в процесі відповідального ведення бізнесу, інвестування та врядування.

Мета дослідження – розвиток методології та міждисциплінарного методичного інструментарію побудови механізмів і стратегії корпоративної соціально-екологічної відповідальності (КСЕВ) компаній різних секторів економіки, для вирішення загальнонаукової проблеми досягнення Цілей сталого розвитку за допомогою поєднання зусиль бізнесу, фінансового та державного сектору.

Методи дослідження – крім стандартних методів наукового дослідження, у роботі використовуються методологія мультистейкхолдерського підходу, концепцій капіталу та сталого розвитку для формування інформаційно-аналітичного забезпечення сталого розвитку. Методи ранжування та підтримки процесів прийняття колективних експертних рішень (процедура Борда) були використані при алгоритмізації відбору інформаційних запитів стейкхолдерів.

Сформовано систему інформаційних запитів стейкхолдерів та їх класифікацію в умовах сталого розвитку. Було розроблено карти інформаційних потреб стейкхолдерів в різних секторах економіки, розвинуто алгоритми відбору найбільш пріоритетних та релевантних інформаційних запитів стейкхолдерів компаній.

ЗМІСТ

1 РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ У ФОРМУВАННІ ПІДЗВІТНОСТІ КОМПАНІЇ СТЕЙКХОЛДЕРАМ ЩОДО ПРОГРЕСУ У ДОСЯГНЕННІ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ 7

1.1 Мультистейкхолдерський підхід як основа інформаційно-аналітичного забезпечення сталого розвитку 7

1.2 Формування інформаційно-аналітичного забезпечення сталого розвитку на основі синергії процесів залучення стейкхолдерів компаній та інкорпорації Цілей сталого розвитку у їх діяльність 10

2 ПОБУДОВА СИСТЕМИ ІНФОРМАЦІЙНИХ ЗАПИТІВ СТЕЙКХОЛДЕРІВ РІЗНИХ СЕКТОРІВ ЕКОНОМІКИ ТА ЇХ КЛАСИФІКАЦІЯ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ 15

2.1 Систематизація підходів до ідентифікації стейкхолдерів та їх інформаційних запитів 15

2.2 Класифікація інформаційних запитів стейкхолдерів у різних секторах економіки 19

3 АЛГОРИТМІЗАЦІЯ ВІДБОРУ НАЙБІЛЬШ ПРІОРИТЕТНИХ І РЕЛЕВАНТНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ЗАПИТІВ СТЕЙКХОЛДЕРІВ КОМПАНІЙ 27

3.1 Сучасні підходи до визначення найбільш релевантних запитів стейкхолдерів компаній реального сектору в умовах сталого розвитку 27

3.2 Прикладний аспект пріоритизації та ранжування інформаційних запитів стейкхолдерів компанії реального сектору на основі правила Борда 37

ВИСНОВКИ 49

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ 50

ВСТУП

Спираючись на положення Угоди про асоціацію з Європейським Союзом, Стратегію сталого розвитку «Європа – 2020» та «Україна – 2020» та загальний курс на сталий розвиток, формування механізмів корпоративної соціально-екологічної відповідальності (КСЕВ) в різних секторах національної економіки є вкрай актуальним.

Така задача є стратегічно важливою як для самих компаній, так і для всіх зацікавлених сторін і суспільства в цілому. Вирішення проблеми актуалізується також і з огляду на низький рівень сприйняття відповідальності бізнесу, державного та фінансового сектору у громадянському суспільстві та необхідності забезпечення конкурентоспроможності країни в цілому.

Саме Цілі сталого розвитку, які задекларовані в документі «Перетворення нашого світу: Порядок денний в галузі сталого розвитку на період до 2030 року», мають стати відправною точкою, які дозволять компаніям систематизувати їх діяльність та аналізувати її результати в розрізі забезпечення соціальної та екологічної відповідальності.

Ряд наукових досліджень підтверджують необхідність розглядати соціальну та екологічну відповідальність компаній не окремо, а як єдину комплексну характеристику бізнесу в контексті реалізації ним добровільних соціально-екологічних ініціатив, при цьому узгоджуючи власні бізнес-інтереси із зацікавленими сторонами, а також спрямованими на сталий розвиток території, країни та людства.

Низький рівень просування ініціатив з КСЕВ та розкриття інформації щодо неї українських підприємств не дає змоги повноцінно монетизувати соціальні, економічні та екологічні ефекти від їх впровадження. Основна проблема полягає у відсутності розуміння КСЕВ як засобу реагування компаній на інформаційні запити стейкхолдерів реального, державного та фінансового секторів в умовах їх крос-секторної взаємодії. Ці запити втілюють очікування стейкхолдерів щодо відповідального ведення бізнесу компаній, їх легітимності,

визнання з боку громадянського суспільства та надання мандату на досягнення Цілей сталого розвитку.

Тому вкрай важливим є сформувати інформаційно-аналітичне забезпечення національної стратегії з КСЕВ, засновану на механізмах крос-секторного партнерства та узгодження інформаційних запитів стейкхолдерів різних секторів економіки.

Зазначене обумовлює важливість першого етапу дослідження, ціллю якого виступає пріоритизація інформаційних запитів стейкхолдерів в умовах сталого розвитку. Її конкретизація передбачає виконання наступних завдань:

– сформувати систему інформаційних запитів стейкхолдерів фінансового, державного та реального секторів економіки, а також їх класифікацію в умовах сталого розвитку та формування його інформаційно-аналітичного забезпечення;

– розробити алгоритми відбору найбільш пріоритетних та релевантних інформаційних запитів стейкхолдерів компаній.

Формування цілісного інформаційно-аналітичного забезпечення механізму крос-секторного партнерства досліджуваних секторів економіки сприятиме не лише прогресу у досягненні Цілей сталого розвитку, але й матиме позитивний вплив на формування громадянського суспільства, підвищить конкурентоспроможність самих компаній і держави через соціальний, економічний та екологічний ефекти.

1 РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ У ФОРМУВАННІ ПІДЗВІТНОСТІ КОМПАНІЇ СТЕЙКХОЛДЕРАМ ЩОДО ПРОГРЕСУ У ДОСЯГНЕННІ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

1.1 Мультистейкхолдерський підхід як основа інформаційно-аналітичного забезпечення сталого розвитку

Розвиваючи теоретико-методологічне підґрунтя корпоративної соціально-екологічної відповідальності в різних секторах економіки, необхідно підкреслити важливість мультистейкхолдерського підходу у її розвитку. Таргети 17.16 та 17.17 Цілі сталого розвитку ООН №17 «Зміцнення засобів здійснення й активізація роботи в рамках Глобального партнерства в інтересах сталого розвитку» свідчать на користь його значимості. З однієї сторони, таргет 17.16 націлений на посилення Глобального партнерства в інтересах сталого розвитку, доповненого мультистейкхолдерським партнерствами, які мобілізують і діляться знаннями, досвідом, технологіями та фінансовими ресурсами, для підтримки досягнення Цілей сталого розвитку в усіх країнах, зокрема країнах, що розвиваються, а таргет 17.17 заохочує та сприяє ефективним державним, державно-приватним та громадянським партнерствам, спираючись на досвід та ресурсні стратегії партнерства дані, моніторинг та підзвітність [1]. З іншої сторони – врахування Цілей сталого розвитку у діяльності компаній дозволить їм підвищити ефективність комунікацій зі стейкхолдерами на основі єдиної мови – звітності зі сталого розвитку та прогресу у досягнені Цілей.

Мультистейкхолдреський підхід описує процес, який націлений на об’єднання основних стейкхолдерів у нових формах комунікації, пошуку та прийняття рішень та структури за певними питаннями; базується на визнанні важливості відтворення капіталу та досягнення підзвітності у комунікаціях зі стейкхолдерами; залучає презентацію основних груп зацікавлених сторін та їх позицію; заснований на демократичних принципах прозорості і участі та

спрямований на створення партнерства і посилення мережі між стейкхолдерами [2].

Транспонування мультистейкхолдерського підходу в облікове середовище досягається засобами теорії звітності багатоцільового призначення (General Purpose Reporting Theory) та комунікаційної теорії. На відміну від первалюючих концепцій фінансової звітності ЗПБО, МСФЗ, Н(С)БО (орієнтованих на МСФЗ), за якими звітність має задовольняти інформаційні потреби передусім власників фінансового капіталу (інвесторів і кредиторів) – моноцільовий підхід, теорія звітності багатоцільового призначення висуває необхідність поліцільового підходу для врахування гетерогенних запитів усіх зацікавлених сторін. За цим підходом звітність компаній має задовольняти потреби максимально широкого кола стейкхолдерів, що цілком узгоджується і з концепцією капіталів (задоволення потреб власників не лише фінансового (промислового) капіталів, але й соціального, природного, інтелектуального, тощо). У цьому контексті важко погодитись з думкою Н. О. Лоханової щодо того, що основною групою користувачів облікової інформації є інститут власників (засновники, учасники, акціонери тощо) [3]. Зауважимо, що власники (акціонери) були ключовою групою стейкхолдерів у традиційній парадигмі; в умовах , парадигми обліку, звітності та аудиту сталого розвитку коло ключових стейкхолдерів є значно ширшим.

Врахування впливу зовнішнього середовища та розкриття інформації щодо здатності організації реагувати на ці впливи споріднює розуміння процесу звітування зі сталого розвитку з визначенням стейкхолдерів як зацікавлених сторін, що представляють її внутрішнє та зовнішнє оточення, запропонованим Е. Фріменом (основоположником теорії стейкхолдерів) [4]. Доробок Д. Поста та його співавторів щодо визнання взаємовідносини корпорації із стейкхолдерами як «активів відносин», які дозволяють їй генерувати блага упродовж тривалого часу [5] та є інструментом досягнення сталого розвитку узгоджується з розумінням соціального та комунікаційного капіталу за концепцією капіталів

конвергентної моделі обліку, звітності, аудиту та відповідає практиці структурування капіталів Міжнародної ради і інтегрованої звітності.

В межах комунікаційної теорії, комунікація зі стейкхолдерами відбувається засобами звітності зі сталого розвитку, облік – виступає системою формування сигналів у розрізі індикаторів сталого розвитку та інформаційних потреб стейкхолдерів, а аудит є інструментом зменшення шуму при передачі сигналів. На нашу думку, саме звітність зі сталого розвитку виступає комунікаційною основою діалогу зі стейкхолдерами, і чим більш повно і достовірно вона відповідає інформаційним запитам стейкхолдерам, тим продуктивнішим є цей діалог та більш обгрунтованими є стратегічні цілі компанії, її політика та дії щодо реалізації своєї місії у вимірах соціально-економічних, еколого-економічних та еколого-соціальних показників.

Саме задоволення інформаційних потреб стейкхолдерів (інформаційна відкритість та прозорість діяльності компанії) є основною причиною підготовки звітності зі сталого розвитку у галузях фінансового та реального секторів [6]. Разом з тим, покладаючи в основу діяльності мультистейкхолдерський підхід, компанія отримує ряд додаткових переваг:

– синергетичне поєднання різного виду ресурсів (трудових, інтелектуальних, фінансових), спрямованих на досягнення цілей сталого розвитку;

– підвищення прозорості діяльності компанії та поліпшення її репутації, процесів прийняття більш обґрунтованих рішень, управління ризиками.

Важливість взаємовідносин зі стейкхолдерами підкреслюється й іншими відомими організаціями. За дослідженнями KPMG близько 40% звітів з корпоративної соціальної відповідальності мають окремий розділ про стейкхолдерів компанії [7]. За стандартом Глобальної ініціативи зі звітності стан цих взаємовідносин необхідно неодмінно розкривати у нефінансовому звіті компанії. Інший стандарт – AA1000 – радить готувати нефінансовий звіт на основі діалогу зі стейкхолдерами, а стандарт AA 1000 SES (Stakeholder Engagement Standard) регламентує дії організацій у плануванні, виконанні,

оцінюванні, інформуванні та нефінансовій аудиторській перевірці якості взаємодії з заінтересованими сторонами [8].

1.2 Формування інформаційно-аналітичного забезпечення сталого розвитку на основі синергії процесів залучення стейкхолдерів компаній та інкорпорації Цілей сталого розвитку у їх діяльність

Теорія стейкхолдерів, яка була запропонована Е. Фріменом у 1984 р., використовується для аналізу і характеристики взаємозв'язку суб'єкта господарювання й суспільства. Автор даної теорії зазначає, що саме врахування інтересів визначеного переліку стейкхолдерів дає можливість компанії підтримувати на належному рівні свою конкурентоздатність та фінансову ефективність. Отже, теорія досліджує взаємовідносини між групами та індивідами, що є зацікавленими в діяльності та функціонуванні конкретного суб'єкта господарювання. З огляду на це, доцільним є визначення груп стейкхолдерів, які здійснюють безпосередній вплив на діяльність банку та на досягнення ним поставлених цілей, оскільки теорія Е. Фрімена (нормативний підхід) підкреслює, що зацікавлених осіб може бути безліч, що пов'язано із існуванням конкурентного середовища, де відбувається взаємодія та вплив один на одного різних суб'єктів.

У цьому контексті варто зауважити, що в умовах переходу до концепції сталого розвитку та переорієнтації традиційної облікової парадигми на ведення обліку та звітування щодо практик корпоративної соціальної відповідальності організацій, здійснення відповідального інвестування, відслідковування прогресу у досягненні цілей сталого розвитку роль стейкхолдерів у визначенні обсягу, формату, змісту розкриття корпоративної звітності відповідно до Цілей сталого розвитку набуває першочергового значення.

ООН та Конференція з торгівлі і розвитку (ЮНКТАД) наголошують, що гармонізація звітності зі сталого розвитку, яка базується на ключових індикаторах Цілей сталого розвитку потребує спеціальних критеріїв відбору поряд з ідентифікацією спільних потреб основних користувачів (*стейкхолдерів*

– авт. курсив) звітності, пов’язаної з Цілями сталого розвитку, включаючи уряди, інвесторів та суспільство, та формуванням основи для створення консенсусу у цій сфері [9]

Отже, важливе значення має розробка класифікації інформаційних потреб і запитів стейкхолдерів, їх профілів, інформаційних карт очікувань та ранжування потреб з метою максимального охоплення їх цільових груп, ідентифікації напрямів розкриття інформації щодо прогресу за Цілями сталого розвитку та побудови взаємовигідного діалогу з ними. Складність у досягнені окреслених завдань посилюється не лише трансформаційними процесами в очікуваннях стейкхолдерів в умовах сталого розвитку, але й гетерогенністю їх інформаційних потреб, що потребує поліцільового підходу до їх розкриття у звітності.

Окремі наднаціональні організації та ініціативи напрацювали певні методичні матеріали, адресовані компаніям, щодо формування комунікацій зі стейкхолдерами та розкриття інформації за цілями сталого розвитку.

Так, побудова стратегії комунікації зі стейкхолдерами в умовах сталого розвитку та забезпечення підзвітності компаній за принципами залучення, суттєвості та відповідальності згідно зі стандартом AA 1000 SES включає наступні кроки:

– планування процесу залучення стейкхолдерів;
– підготовка;
– впровадження;
– виконання, перевірка та удосконалення [8].

Однак, вказаний стандарт не враховує у ході залучення стейкхолдерів і комунікації компанії з ними таргетів Цілей сталого розвитку та індикаторів, у яких вони конкретизуються.

Подібний недолік може бути названий і для документу Глобальної ініціативи зі звітності «Теми сталого розвитку за секторами: що хочуть знати стейкхолдери», який виділяє 2812 найбільш суттєвих тем та інформаційних запитів стейкхолдерів до компаній у 52 галузях в умовах сталого розвитку [10].

Глобальної ініціативою зі звітності, Глобальним договором ООН та Всесвітньою радою підприємців зі сталого розвитку розроблено Посібник для досягнення Цілей Сталого Розвитку в сфері бізнесу, який визначає порядок інкорпорації Цілей у діяльність компаній [11] та перелік з 834 рекомендованих індикаторів для їх комунікації щодо прогресу у досягненні Цілей. Поряд з цим, визначення та картування найбільш суттєвих інформаційних потреб стейкхолдерів компаній залишилося поза увагою розробників посібника. З урахуванням вказаних недоліків, проведемо проеціювання процесів залучення стейкхолдерів та інкорпорації Цілей сталого розвитку у діяльність компаній, яке дає змогу сформувати наскрізну схему врахування інформаційних запитів стейкхолдерів та звітування щодо них на рівні інформаційно-аналітичного забезпечення сталого розвитку компаній різних секторів економіки (рисунок 1.1).

Розроблене співставлення процесів залучення стейкхолдерів та інкорпорації Цілей сталого розвитку компанії не лише вирізняє роль інформаційно-аналітичного забезпечення сталого розвитку, але й дозволяє розмежувати два основні контури у його роботі:

– контур 1 – класифікація інформаційних запитів стейкхолдерів за Цілями сталого розвитку, розробка індикативної системи розкриття інформації за цими запитами, картування, пріоритизація найбільш релевантних запитів;

– контур 2 – налагодження ефективного процесу комунікацій зі стейкхолдерами щодо їх суттєвих запитів за Цілями сталого розвитку, їх інкорпорація у стратегію ведення бізнесу та звітування

Серед першочергових завдань, пов’язаних з контуром 1 інформаційно-аналітичного забезпечення корпоративного сталого розвитку, на етапах планування залучення стейкхолдерів, усвідомлення, визначення пріоритетів за Цілями сталого розвитку слід назвати ідентифікацію стейкхолдерів компанії, розробку їх профілю, класифікацію інформаційних потреб і запитів стейкхолдерів відповідно до Цілей сталого розвитку, картування пріоритетних

запитів стейкхолдерів та напрямів розкриття інформації щодо них у розрізі індикаторів прогресу у досягненні Цілей.

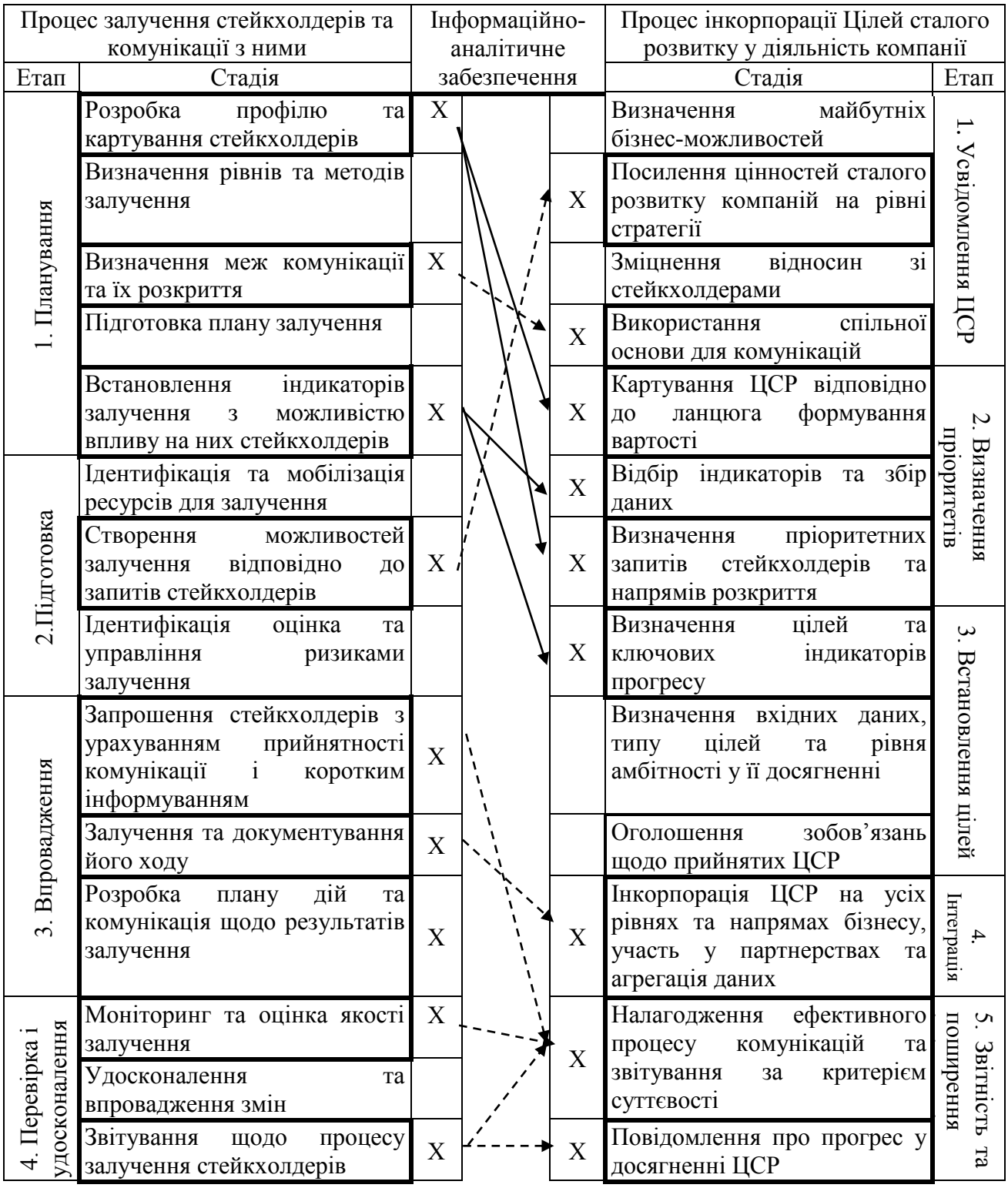

Примітки: контур 1 ——→ контур 2 - - - - - - - - →

Рисунок 1.1 – Роль інформаційно-аналітичного забезпечення у формуванні підзвітності компанії стейкхолдерам щодо прогресу у досягненні Цілей сталого розвитку (розроблено авторами)

Серед першочергових завдань, пов’язаних з контуром 2 інформаційно-аналітичного забезпечення корпоративного сталого розвитку, на етапах виконання, перевірки та удосконалення процесу залучення стейкхолдерів, інтеграції та звітування слід назвати визначення меж, каналів комунікації та їх розкриття, формування стратегії залучення та комунікації зі стейкхолдерами, налагодження ефективного процесу моніторингу, оцінки якості комунікацій та звітування щодо прогресу у досягненні найбільш релевантних для стейкхолдерів ЦСР за критерієм суттєвості.

2 ПОБУДОВА СИСТЕМИ ІНФОРМАЦІЙНИХ ЗАПИТІВ СТЕЙКХОЛДЕРІВ РІЗНИХ СЕКТОРІВ ЕКОНОМІКИ ТА ЇХ КЛАСИФІКАЦІЯ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

2.1 Систематизація підходів до ідентифікації стейкхолдерів та їх інформаційних запитів

Питання ідентифікації груп зацікавлених осіб в межах інформаційно аналітичного забезпечення сталого розвитку для компанії лежить в площині розуміння важливості (впливу, значимості, владних повноважень) стейкхолдерів стосовно діяльності компанії) та диференціюється залежно від сектору економіки. Стейкхолдери (заінтересовані сторони, групи впливу, стейкхолдери, заінтересанти) в умовах поширення інституціоналізму (неоінституціоанлізму), агентської теорії управління, власне теорії стейкхолдерів та комунікаційної та багатоцільової теорії бухгалтерського обліку постають ключовими споживачами такого продукту інформаційної облікової системи, як звітність.

У загальному вигляді під стейкхолдерами у стандарті із корпоративної соціальної відповідальності ISO 26000 розуміють особу або групу осіб, заінтересованих в будь-яких рішеннях або діяльності організації [12]. Стандарт AA1000SES під стейкхолдерами розуміє ті групи які впливають на діяльність, продукти, послуги організації, або можуть знаходитися під їх впливом [8]. Подібне визначення надає і Глобальна ініціатива зі звітності: стейкхолдери – організації чи особи, на яких згідно з розумними очікуваннями суттєво впливають діяльність, продукція та/або послуги організації, та ті, чиї дії згідно з розумними очікуваннями можуть впливати на здатність організації успішно реалізовувати свої стратегії й досягати поставлених цілей [13].

Серед класичних категорій зацікавлених сторін компаній (за Е. Фріменом) називають власників, споживачів, постачальників, конкурентів, робітників, захисників довкілля, ЗМІ, урядові агенції та місцеві громади [4].

Серед ключових груп стейкхолдерів у порядку спадання значимості для організації, що звітує К. Хіббіт виділяє акціонерів, працівників, клієнтів і споживачів, публічні органи влади, медіа, торгових партнерів і постачальників, місцеві громади, галузеві і торгові асоціації, наукові і освітні установи, екологічні організації, власники і позичальники, інші групи тиску та неурядові чи неприбуткові організації. З погляду парадигми обліку і звітності сталого розвитку для цілей ідентифікації кола стейкхолдерів досить важливим є їх перелік, наданий Р. Акоффом. Крім традиційних цільових груп (постачальників, найманих працівників, інвесторів, кредиторів, уряд), у складі стейкхолдерів корпорацій автор називає майбутні покоління, та відзначає, що менеджери не повинні приймати рішень, що суперечать їх інтересам. Цим самим теорія стейкхолдерів чітко кореспондує з принципом міжгенераційної рівності як основи парадигми сталого розвитку.

Окремі переліки зацікавлених сторін з позиції складання інтегрованої звітності наводить К. Безверхий (підприємство, що звітує, його керівництво та працівники, інститут інвесторів, державні та регуляторні інститути, інститут громадськості); з позиції їх мотивації до користування соціальною звітністю – О. Герасименко (керівництво компаній й акціонери, персонал компанії та його представницькі органи, бізнес-партнери, споживачі, державні органи і органи місцевого самоврядування) [14]; з позиції їх очікувань і потреб – М. Саприкіна, М. Каба (власники та акціонери, менеджери, співробітники та їх родини, споживачі, постачальники, держава, громада, групи тиску, групи впливу) [15].

В залежності від типу організації, в перелік стейкхолдерів можуть входити: клієнти, співробітники, постачальники, фінансисти, власники чи члени інших груп, які здійснюють вплив на суб’єкт господарювання. Переважна більшість авторитетних зарубіжних вчених [16, 17, 18 та ін.] вважає, що неможливо врахувати та задовольнити потреби та інтереси всіх стейкхолдерів, тому необхідним є виділення декілька рівнів (категорій) стейкхолдерів. В цьому аспекті доцільним вважаємо дослідити підходи зарубіжних вчених до виділення груп зацікавлених осіб та визначити перелік груп стейкхолдерів для банку. В

таблиці 2.1 представлена агрегована інформація щодо існуючих підходів до виділення груп зацікавлених осіб.

Таблиця 2.1 – Підходи до визначення категорій зацікавлених осіб

Автор	Групи стейкхолдерів	Складові груп
Уіллер Д., Сілланпа М. [16]	Первинна соціальна. Первинна несоціальна. Вторинна соціальна. Вторинна несоціальна	Акціонери, клієнти, інвестори, працівники, менеджери, місцеві суспільні організації, партнери та постачальники. Екологічні організації. Держава, групи соціального тиску, профспілки, державні установи, конкуренти, медіа. Благодійні організації по захисту тварин, групи екологічного тиску.
Фрідман А., Майлз С. [17]	Групи впливу, що здійснюють фінансування установи. Менеджери, що керують установою Працівники суб'єкта господарювання. Економічні партнери.	Акціонери, власники. Топ-менеджмент. Ті працівники, які зацікавлені в досягненні визначених установою цілей. Клієнти, постачальники.
Гарвар Р. та Йохансон П. [19]	Первинні стейкхолдери. Вторинні стейкхолдери.	Суб'єкти, які здійснюють безпосередній контроль над необхідними ресурсами (клієнти, менеджери, співробітники, постачальники, акціонери, уряд). Суб'єкти, які безпосередньо не надають фінансової підтримки установі (некомерційні організації, ЗМІ, групи екологічного тиску).
Янчіч З. [20]	Активні (співпраця неминуча). Пасивні (співпраця необхідна). Латентні (співпраця бажана).	Робітники, акціонери, клієнти, постачальники, конкуренти, держава. Профспілки, медіа, місцеві спільноти, фінансові організації, організації по захисту оточуючого середовища, школи та університети. Політичні партії, культурні та спортивні організації, сім'ї робітників, засновники, НКО, безробітні та ін.
Поднар К., Янчіч З. [18]	Група істотного впливу. Група обмеженого впливу. Група несуттєвого впливу.	Акціонери, постачальники, споживачі, ЗМІ, співробітники та конкуренти. Економічні та фінансові організації, громадські діячі, професійні організації, школи та університети, групи тиску, політичні партії. Благодійні фонди та організації, організації по охороні навколишнього середовища, культурні, релігійні та спортивні організації, сім'ї співробітників, профспілки, інші компанії.

Узагальнення підходів таких організацій як ЮНЕП та Accountability дозволяє серед числа стейкхолдерів компаній виділити такі основні групи як

співробітники, інвестори, клієнти, постачальники, конкуренти, державні та регулюючі органи, ділові партнери, місцеві громади, наукове співтовариство, ЗМІ, неурядові організації та групи тиску.

Серед основних користувачів інформації відповідно до Цілей сталого розвитку ЮНКТАД називає провайдерів капіталу, суспільство в цілому, урядові агенції та інших ключових стейкхолдерів [9].

З урахуванням дослідження проведеного Глобальною ініціативою зі звітності щодо найбільш суттєвих тем звітування зі сталого розвитку для стейкхолдерів [10], узагальнених підходів науковців пропонуємо ідентифікувати ключові групи стейкхолдерів як власників (провайдерів) певних видів капіталу для компанії з метою подальшого картування їх інформаційних запитів та формування системи індикаторів для розкриття інформації компанією за вимірами сталого розвитку.

Серед ключових груп стейкхолдерів у межах кожного з досліджуваних секторів фігурують організації пов'язані з наданням позикового (фінансового) капіталу, створенням промислового капіталу, формування мережі соціальних комунікацій (соціального капіталу), відтворення природних ресурсів (природний капітал), які мають усталені інформаційні запити (табл. 2.2) та інформаційні потреби яких трансформуються в умовах сталого розвитку.

Таблиця 2.2 – Ключові групи стейкхолдерів відповідно до концепції капіталів та їх склад (розроблено авторами)

Капітал	Група (власники капіталу)	Мотиви залучення та традиційні інформаційні запити	Умовні позначення
1	2	3	4
Фінансовий	Інвестори, кредитори, акціонери	Ефективне використання та примноження фінансових ресурсів	Ф
Промисловий	Контрагенти (постачальники, підрядники), ділові та торгівельні асоціації (бізнес-партнери)	Здатність виконувати взяті компанією зобов’язання, формування сталих ланцюгів постачань	П
Людський	Рада директорів, менеджери, співробітники, профспілки, організації з захисту прав	Мотивація до праці, матеріальна винагорода та соціальне забезпечення	Л

	людини		

Кінець таблиці 2.2

1	2	3	4
Соціальний	Місцеві громади, громадські організації, ЗМІ, наукові та освітні установи, посередницькі установи (рейтингові організації, експерти), групи впливу, групи тиску, благодійні організації, урядові інститути	Визнання легітимності компанії, надання «ліцензії» на діяльність, формування довіри та партнерських відносин	С
Інтелектуальний (нематеріальний)	Споживачі, клієнти, асоціації захисту прав споживачів	Лояльність до бренду, орієнтація на репутацію	І
Природний	Державні регуляторні органи, урядові установи, екологічні організації, організації з захисту прав тварин	Збереження та раціональне використання природних ресурсів та виплата ренти	Н

Таким чином, у ході дослідження існуючих категорій і груп стейкхолдерів реального, державного та фінансового секторів визначено доцільність та особливості застосування мультистейкхолдерського підходу, теорії звітності багатоцільового призначення та комунікаційної теорії як теоретичного підґрунтя дослідження інформаційного забезпечення механізму їх крос-секторного партнерства, встановлено необхідність класифікаційного упорядкування стейкхолдерів у досліджуваних секторах за їх відношення до певного виду капіталу, що і визначає їх мотиви до залучення та пріоритетні інформаційні запити.

2.2 Класифікація інформаційних запитів стейкхолдерів у різних секторах економіки

Прикладний аспект класифікаційного впорядкування інформаційних запитів стейкхолдерів пропонуємо здійснювати за ключовими секторами економіки у горизонтальному розрізі: освітнім, державним, фінансовим та реальним. В основу їх класифікації з позиції суттєвості для окремих груп стейкхолдерів пропонуємо покласти виміри сталого розвитку, яким

відповідають Цілі сталого розвитку та їх таргети, конкретизовані у певних звітних індикаторах.

Відбір індикаторів, у яких конкретизуються інформаційні запити стейкхолдерів відповідно до найбільш суттєвих тем сталого розвитку має відповідати таким критеріям:

– універсальний, інтегральний та взаємопов'язаний характер та покриття трьох вимірів сталого розвитку;
– добровільний характер;
– довгострокова орієнтація;
– відкритість, інклюзивність, прозорість та можливість участь для всіх;
– людино-центричність та гендерна чутливість, концентрація на правах людини та вразливих категоріях населення [9]

До числа таких індикаторів пропонуємо зараховувати систему звітування зі сталого розвитку, розроблену Глобальною ініціативою зі звітності, яка включає як показники, визначені новими Стандартами GRI, так і попереднім керівництвом G4, де це доцільно.

Прикладна реалізація запропонованої схеми класифікації, пріоритизації та розкриття інформації відповідно до найбільш релевантних інформаційних запитів стейкхолдерів сектору освітніх послуг наведена у табл. 2.3.

Подібні схеми, побудовані для решти секторів економіки, представлені в таблицях 2.4 – 2.6. Вони не претендують на вичерпність та врахування усіх можливих запитів, а лише ілюструють ключові з них у контексті сталого розвитку та формування інформаційного забезпечення крос-секторного партнерства.

До фінансового сектору за підходами Глобальної ініціативи зі звітності належать провайдери широкого спектру фінансових послуг, включаючи банківські, страхові, послуги з управління капіталом. До його складу також включаються кредитні агенції, фондові біржі, фонди, інвестиційні трасти, брокерські контори, тощо.

Таблиця 2.3. – Класифікація інформаційних запитів щодо Цілей сталого розвитку стейкхолдерів сектору освітніх послуг (розроблено авторами)

Стейк-холдери	Ключові інформаційні запити		Вимір сталого розвитку	Таргети ЦСР	Індикатор GRI
	Тема	Питання			
С	Доступ до освіти та забезпечення її якості	Безперешкодний та рівний доступ для різних освітніх рівнів для всіх	С	4.1-4.5	Середні години навчання GRI стандарт 404-1
С	Забезпечення грамотності населення	У розрізі вікових, гендерних та освітніх ознак	С	4.6	_
С	Освіта зі сталого розвитку	Включення знань і навичок зі сталого розвитку до освітніх програм	С	4.7	_
Л, С	Мігранти	Найм та умови працевлаштування і навчання мігрантів в освітніх установах	С	8.8	_
Н	Емісія вуглецевих газів	Транспортні засоби студентів та науково-педагогічних працівників	НС	13.1, 12.4	Обсяги викидів за видами GRI стандарти 305-1,2,3;
Н	Управління твердими відходами	Забезпечення ефективної утилізації та переробки відходів	НС	12.4, 12.5	Обсяги та частки відходів за видами GRI стандарт 306-4

Серед основних груп стейкхолдерів організацій фінансового сектору доцільно виділити наступні: зовнішні (клієнти, центральні банки, інші фінансові регулятори, інші банки, спілки, некомерційні організації, органи державної влади) та внутрішні (акціонери, менеджмент, персонал). Кожна група стейкхолдерів, як зовнішня, так і внутрішня, впливає на діяльність фінансових установ через відповідний внесок та типові інтереси, що також визначає зв'язок стейкхолдерів із корпоративною соціальною відповідальністю,

яка є фундаментом сталого розвитку суб'єкта господарювання. Їх ключові запити в умовах сталого розвитку наведені у табл. 2.4.

Таблиця 2.4 – Класифікація інформаційних запитів щодо Цілей сталого розвитку стейкхолдерів фінансового сектору (розроблено авторами)

Стейк-холдери	Ключові інформаційні запити		Вимір сталого розвитку	Таргети ЦСР	Індикатор GRI
	Тема	Питання			
С, Ф	Інвестиції спільноти	Оцінка впливу на місцевий розвиток	Е	8.10	GRI G4 Financial Services Sector Disclosures
С, Ф	Відповідальне інвестування		Е		
Н	Екологічний та соціальний вплив фінансових продуктів, інвестицій та послуг	Вплив ESG – критеріїв та наслідків зміни клімату на оцінку ризиків та стратегію ведення бізнесу	Е	13.1	Фінансовий вплив та інші ризики і можливості для діяльності організації внаслідок зміни клімату G4-EC2
С ,Ф, П	Стійкість фінансового сектору	Системні ризики, «too big too fall», платоспроможність та політична підзвітність фінансових установ	Е,С	10.5	GRI G4 Financial Services Sector Disclosures
С, Ф, П	Доступ до фінансових ресурсів та послуг		Е, С	1.4	GRI G4 Financial Services Sector Disclosures
С, Л	Захист прав споживачів фінансових послуг		Е, С	1.4	GRI G4 Financial Services Sector Disclosures

До складу державного сектору, крім комерційних компаній з державною часткою, які за галузевою приналежністю можуть бути віднесені до однієї з галузей реального чи фінансового сектору, відносяться організації на усіх рівнях державної влади, включаючи міністерства, відомства, регіональні та локальні органи місцевого самоврядування, міжнародні організації. Серед ключових стейкхолдерів цього сектору можна назвати громадські, освітні,

міжнародні організації та фінансові інститути. Їх інформаційні запити відповідно до Цілей сталого розвитку наведені у табл. 2.5.

Таблиця 2.5 – Класифікація інформаційних запитів щодо Цілей сталого розвитку стейкхолдерів державного сектору (розроблено авторами)

Стейк-холдери	Ключові інформаційні запити		Вимір сталого розвитку	Таргети ЦСР	Індикатор GRI
	Тема	Питання			
С, Ф	Сталі державні закупівлі		Е	12.7	Частка закупівель у місцевих постачальників GRI G4 G4-EC9
	Прозорість фінансування та забезпечення державних функцій				
С, Ф	Запобігання корупції та забезпечення прозорості діяльності		Е, С	16.5	Частка операцій з ризиком корупційних дій, Число корупційних інцидентів, тощо. GRI Стандарт 205-1-3
Н, С, Ф, П	Порядок денний сталого розвитку	Врахування проблем і вимірів сталого розвитку у розвитку державної політики	Н, С, Е	17.10 8.2-8.5	Значний непрямий вплив GRI Стандарт 203-2
Н, С, Ф, П	Мультистейкхолдерське партнерство різних рівнів для досягнення ЦСР		Н, С, Е	17.1 17.3	

Серед компаній реального сектору економіки через їх значну різноманітність зосередимо увагу на прикладі компаній-виробників продовольчих товарів. За підходами Глобальної ініціативи зі звітності до їх складу зараховуються виробники агропромислової продукції, включаючи тих, що займаються вирощуванням зернових, власників земельних сільськогосподарських угідь, компаній, що займаються вирощуванням худоби та виробництвом м’яса, птиці, риби, молока – в цілому компаній, що займаються виробництвом харчових продуктів, крім тих, що займаються веденням лісового господарства [10]. Серед основних стейкхолдерів з огляду на стратегічну значимість галузі можна назвати не лише традиційних внутрішніх стейкхолдерів (менеджмент, працівники, профспілки) та зовнішніх

стейкхолдерів (споживачі, бізнес-партнери, державні та регуляторні органи), але і громадськість та міжнародні організації.

До числа пріоритетних інформаційних запитів стейкхолдерів цих компаній належать (табл. 2.6).

Таблиця 2.6 – Класифікація інформаційних запитів щодо Цілей сталого розвитку стейкхолдерів реального сектору економіки (на прикладі компаній – виробників продовольчих товарів) (розроблено авторами)

Стейк-холдери	Ключові інформаційні запити		Вимір сталого розвитку	Таргети ЦСР	Індикатор GRI
	Тема	Питання			
1	2	3	4	5	6
П, Ф	Економічна ефективність	Фінансова ефективність та допомога міжнародних організацій	Е	8.1	Економічна додана вартість GRI Стандарт 201-1
С, П, Ф	Соціо-економічні вигоди	Виробництво біомаси та біоенергії	Е	8.2	Економічна додана вартість GRI Стандарт 201-1
Н, С	Ефективність у використанні матеріальних, земельних, водних, біологічних, енергетичних ресурсів, чистота повітря	Зменшення нераціонального використання енергії, енергозамісні технології	Н, С	8.4	Загальне споживання енергії компанією, зменшення споживання, тощо GRI Стандарт 302-1-5
		Раціональне використання водних ресурсів	Н, С	8.4	Рециркуляція водних ресурсів GRI Стандарт 303-3
		Матеріальна ефективність та виробництво продукції на засадах сталого розвитку	Н, С	8.4	Частка відновлювальних матеріалів GRI Стандарт 301-1, 2
		Емісія парникових газів	Н, С	7.3	Коефіцієнт енергетичної ефективності компанії GRI Стандарт 305-1,2
		Рекультивація ґрунтів	Н, С	15.3	_

Кінець таблиці 2.6

1	2	3	4	5	6
С, Л, П	Соціальний розвиток	Продовольча та соціальна безпека	С, Е	2.1-2.5	_
С, Л, І	Розвиток людського капіталу	Безпечні умови праці	С	8.8	Професійне здоров'я та безпека GRI Стандарт 403-1-4 Використання трудових практик у ланцюгах постачання GRI Стандарт 414-1,2
		Навчання та розвиток персоналу	С	8.5	Тренінги та освіта персоналу GRI Стандарт 404-1-3
С, Л, П	Системи управління безпекою продовольчої продукції	Стандарти якості та безпеки продовольчої продукції	С, Е	2.5	_
		Використання генної інженерії та модифікованих продуктів, харчова цінність та безпека продуктів	С, Е, П		
С, Ф, Н	Партнерство	Непрямий економічний вплив на громаду та зайнятість	Е	8.3	Приклади та значимість непрямого впливу на громаду у контексті порівняння з бенчмарками, пріоритетами стейкхолдерів та міжнародними протоколами GRI Стандарт 203-2
					Частка місцевих закупівель у загальному бюджеті GRI Стандарт 204-1

Таким чином на основі систематизації та розкриття специфіки інформаційних запитів стейкхолдерів різних секторів економіки удосконалено науково-методичний підхід до класифікації інформаційних запитів стейкхолдерів реального, фінансового та державного секторів економіки, які відповідають таргетам Цілей сталого розвитку та індикаторам їх досягнення. Він дозволяє сформувати цілісну систему таких запитів як основи

інформаційного забезпечення механізму крос-секторного партнерства названих стейкхолдерів.

3 АЛГОРИТМІЗАЦІЯ ВІДБОРУ НАЙБІЛЬШ ПРІОРИТЕТНИХ І РЕЛЕВАНТНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ЗАПИТІВ СТЕЙКХОЛДЕРІВ КОМПАНІЙ

3.1 Сучасні підходи до визначення найбільш релевантних запитів стейкхолдерів компаній реального сектору в умовах сталого розвитку

Невід'ємною частиною інформаційно-аналітичного забезпечення сталого розвитку поряд з ідентифікацією, класифікацією інформаційних запитів стейкхолдерів є їх ранжування та пріоритизації.

Прикладний аспект пріоритизації інформаційних потреб стейкхолдерів виходячи з розробленої системи інформаційних запитів (підрозділ 2) пропонуємо здійснювати на прикладі компаній реального сектору, а саме виробництва продуктів харчування.

Сектор виробництва продуктів харчування є одним з найбільших секторів світової економіки, а його вплив на формування практики сталого ведення бізнесу та збереження екосистем є провідним. Задоволення потреб споживачів, формування позитивного іміджу на ринках сільгосппродукції, виходу на нові товарні ринки екологічної продукції, налагодження ефективних комунікацій зі стейкхолдерами зобов'язують компанії у цій сфері враховувати виклики сталого розвитку.

Серед 17 Цілей сталого розвитку ООН Ціль 2 стосується подолання голоду, досягнення продовольчої безпеки, поліпшення харчування і сприяння сталому розвитку сільського господарства та набуває особливого значення у сучасних умовах. Серед її основних таргетів до 2030 року – боротьба з голодом та усіма формами недоїдання, у тому числі досягти до 2025 року погоджених на міжнародному рівні цільових показників, що стосуються боротьби з затримкою росту і виснаженням у окремих категорій населення; подвоєння продуктивності сільського господарства і доходів дрібних виробників продовольства; створення стійких систем виробництва продуктів харчування методів ведення сільського господарства, які дозволяють підвищити життєстійкість і

продуктивність та збільшити обсяги виробництва, сприяють збереженню екосистем, зміцнюють здатність адаптуватися до зміни клімату, екстремальних погодних явищ, засух, повеней та інших лих і поступово покращують якість земель та ґрунтів; збереження генетичного різноманіття насіння і культивованих рослин, а також сільськогосподарських і домашніх тварин та відповідних ним диких видів [1]

Звітність зі сталого розвитку є основою комунікації щодо прогресу у досягненні означених Цілі і таргетів між аграрними компаніям та їх ключовими групами зацікавлених осіб – стейкхолдерів.

У дослідженні Governance & Accountability Institute проведено огляд практик з розкриття інформації 26 глобальних експертних організацій, які публікують звіти за підходами Глобальної ініціативи зі звітності. Серед них такі лідери аграрного сектору як: AGCO Corp, AGRAVIS Raiffeisen AG, Agrium, Becker Underwood, Bunge Argentina, Camposol, Copersucar, Danper Trujillo, First Resources, Golden Agri-Resources Ltd, Grupo Los Grobo, Grupo Viralcool, Incauca, Ingenio Pichichi, inpEV (Instituto Nacional de Processamento de Embalagens Vazias), Jain Irrigation Systems, Kelani Valley Plantations PLC, KWS SAAT, Monsanto, Monsanto Latin America South, Netafim, Nidera Argentina, Novus International, Inc., Olam International Limited, Syngenta, Yara International. У порядку спадання суттєвості для управління названими організаціями в аграрному секторі найбільш важливими сферами інтересів та інформаційних запитів стейкхолдерів можна назвати такі:

– використання дитячої праці;

– запобігання примусовому працевлаштуванню працівників в агропромисловій сфері;

– збереження, захист та сприяння відтворенню біорізноманіття;

– скоординована з Цілями сталого розвитку державна політика у сфері АПК;

– збереження та раціональне використання водних ресурсів;

– недопущення дискримінації у всіх її проявах (гендерної, за умовами праці);

– сприяння створенню конкурентного середовища сільськогосподарського виробництва та дистрибуції продукції;

– свобода об’єднань та колективних переговорів;

– напрацювання дієвих практик охорони праці та безпека в АПК;

– непрямі економічні наслідки [21].

В Україні уже здійснені окремі кроки щодо виконання Цілі сталого розвитку ООН та поширення практик відповідального розкриття інформації компаніями аграрної сфери перед стейкхолдерами. За ініціативи Уряду України була розроблена національна система ЦСР (86 завдань розвитку та 172 показники для моніторингу їх виконання) а 15 вересня 2017 року було представлено Національну доповідь «Цілі сталого розвитку: Україна», яка визначає базові показники для їх досягнення в т.ч й в аграрній сфері.

Пріоритет сталого розвитку продовольчого сектору та сектору виробництва продуктів харчування України визнано і на законодавчому рівні. Так, реформа сільського господарства включена у вектор розвитку Стратегії сталого розвитку «Україна-2020». Для її реалізації розроблено Єдину комплексну стратегію розвитку сільського господарства та сільських територій на 2015–2020 рр. [22], яка спрямована на підвищення конкурентоздатності сільського господарства і сприяння розвитку сільських територій на сталій основі відповідно до стандартів ЄС і міжнародних стандартів через стимулювання інвестиційної активності, поліпшення ділового клімату, боротьбу з корупцією, формування сприятливих режимів оподаткування, проведення земельної та інституційної реформ, сприяння сталим ланцюгам створення доданої вартості, продовольчій безпеці, сільському розвитку та захисту довкілля і ефективному управлінню природними ресурсами в сільськогосподарському секторі.

Існуючі проекти концепцій розвитку галузі (Концепція державної цільової програми розвитку аграрного сектору економіки на період до 2021 року,

Програма розвитку АПК України на період до 2020 року Української аграрної асоціації) також враховують орієнтири сталого розвитку.

Зокрема мета Програми розвитку АПК України на період до 2020 року – визначення економічних та організаційно-правових умов, необхідних для ефективного розвитку аграрного сектору, виходячи із єдності економічних, соціальних та екологічних вимірів сталого розвитку суспільства для стабільного забезпечення населення країни якісним, безпечним, доступним продовольством [23].

На особливу увагу у контексті формування облікового забезпечення сталого розвитку аграрного сектору як основи економічної безпеки України заслуговує Концепція розвитку бухгалтерського обліку в аграрному секторі економіки України [24]

У Концепції підкреслюються важливість галузі у національному сталому соціо-економічному розвитку та специфічні особливості, які вирізняють обліково-аналітичне забезпечення аграрних компаній, які кореспондують з вимірами сталого розвитку. Зокрема, врахування біологічних особливостей економічного процесу єднає аграрну технологію з екологічним виміром сталого розвитку; неоціненна суспільна значимість аграрного сектору, пов’язана з задоволенням життєвих потреб суспільства, забезпеченням соціальної стабільності і сталого розвитку сільських громад – з соціальним виміром сталого розвитку; забезпечення продовольчої, екологічної та енергетичної безпеки України та світу – з економічним виміром сталого розвитку. В інтегральній сукупності ці виміри узагальнені в межах Цілей сталого розвитку ООН.

Характеризуючи сучасний стан наукових досліджень в цьому напрямі, варто зауважити, що монографії таких авторських колективів як Ю. М. Лопатинський, С. І. Тодорюк, Г. Є. Павлова, І. П. Приходько та ін. [25, 26] дозволяють окреслити ключові проблемні аспекти та детермінанти сталого розвитку продовольчого сектору та його інформаційно-аналітичного забезпечення.

Разом з тим, питання ролі різних категорій стейкхолдерів у забезпеченні сталого розвитку продовольчого сектору, зокрема й через комунікаційні канали звітності зі сталого розвитку компаній цього сектору у вітчизняних наукових колах недостатньо висвітлені.

Споживачі, працівники компаній, держава в особі відповідних органів влади, місцеві громади – далеко не повний перелік стейкхолдерів, зацікавлених в ефективному, інноваційному розвитку продовольчого сектору з урахуванням викликів сталого розвитку та забезпечення продовольчої безпеки країни.

Метою формування інформаційних запитів зі сталого розвитку в цілому є відслідковування зусиль суспільного, державного, реального, фінансового секторів у впровадженні 17 Цілей сталого розвитку ООН, як частини Порядку денного в галузі розвитку на період до 2030 р., які набули чинності у світі з 1.01.2016 та з 15.09.2017 р. в Україні.

Основою для моніторингу прогресу компаній продовольчого сектору на шляху до сталого розвитку виступає Ціль 2 «Подолання голоду, досягнення продовольчої безпеки, поліпшення харчування і сприяння сталому розвитку сільського господарства». Її основні таргети, деталізовані за строками наведено у таблиці 3.1.

Основою для моніторингу прогресу у досягненні Цілі сталого розвитку 2 та її таргетів, інструментом комунікації зі стейкхолдерами з боку аграрних компаній виступає їх звітність. Вона має повною мірою відображати ключові напрями реалізації ініціатив зі сталого розвитку та дотримання відповідальних практик з боку аграрних компаній. Так, зокрема, забезпечення належного функціонування ринків продовольчих товарів і продукції їх переробки сприяння своєчасному доступу до ринкової інформації потребує повної, достовірної, своєчасної та надійної звітності кожної з компаній продовольчого сектору як окремої країни, так і в межах глобальних агропромислових ТНК, таких як AGCO Corp, AGRAVIS Raiffeisen AG, Agrium, Becker Underwood, Danper Trujillo, First Resources, Golden Agri-Resources Ltd, Grupo Los Grobo, Grupo Viralcool, Incauca, Ingenio Pichichi, Kelani Valley Plantations PLC, KWS

SAAT, Monsanto, Netafim, Nidera Argentina, Novus International, Inc., Olam International Limited, Syngenta, Yara International та ін.

Таблиця 3.1 – Ключові таргети Цілі сталого розвитку 2 для аграрних компаній

Тар-гет	Сутність	Часовий орієнтир
2.1	Покінчити з голодом і забезпечити всім, особливо малозабезпеченим і вразливим групам населення, включаючи немовлят, цілорічний доступ до безпечної, поживної та достатньої їжі.	До 2030 року
2.2	Покінчити з усіма формами недоїдання.	До 2030 року
	Досягти погоджених на міжнародному рівні цільових показників, що стосуються боротьби з затримкою росту і виснаженням у дітей віком до п’яти років, а також задовольняти потреби в харчуванні дівчаток підліткового віку, вагітних і жінок, які годують, та літніх людей.	До 2025 року
2.3	Подвоїти продуктивність сільського господарства і доходи дрібних виробників продовольства, зокрема жінок, представників корінних народів, фермерських сімейних господарств, скотарів і рибалок, у тому числі шляхом забезпечення гарантованого та рівного доступу до землі, інших виробничих ресурсів і факторів сільськогосподарського виробництва, знань, фінансових послуг, ринків і можливостей для збільшення доданої вартості та зайнятості в несільськогосподарських секторах.	До 2030 року
2.4	Забезпечити створення стійких систем виробництва продуктів харчування й упровадити методи ведення сільського господарства, які дозволяють підвищити життєстійкість і продуктивність та збільшити обсяги виробництва, сприяють збереженню екосистем, зміцнюють здатність адаптуватися до зміни клімату, екстремальних погодних явищ, засух, повеней та інших лих і поступово покращують якість земель та ґрунтів.	До 2030 року
2.5	Забезпечити збереження генетичного різноманіття насіння і культивованих рослин, а також сільськогосподарських і домашніх тварин та відповідних ним диких видів, у тому числі шляхом належного утримання різноманітних банків насіння і рослин на національному, регіональному та міжнародному рівнях, сприяти розширенню доступу до генетичних ресурсів і пов’язаних з ними традиційних знань та спільному використанню на справедливій і рівній основі вигод від їх застосування на умовах, погоджених на міжнародному рівні.	До 2020 року
2.a	Збільшити інвестування, у тому числі шляхом активізації міжнародного співробітництва, в сільську інфраструктуру, сільськогосподарські дослідження й агропропаганду, розвиток технологій і створення генетичних банків рослин і тварин з метою зміцнення потенціалу країн, що розвиваються, особливо найменш розвинених країн, у галузі сільськогосподарського виробництва	
2. b	Усувати та припиняти введення торгових обмежень і виникнення викривлень на світових ринках сільськогосподарської продукції, у тому числі шляхом паралельної ліквідації всіх форм субсидування експорту сільськогосподарської продукції та всіх експортних заходів, що мають аналогічні наслідки, згідно з мандатом Дохійського раунду переговорів з питань розвитку.	
2.c	Вжити заходів для забезпечення належного функціонування ринків продовольчих товарів і продукції їх переробки та сприяти своєчасному доступу до ринкової інформації, у тому числі про продовольчі резерви, з метою допомогти обмежити	

	надмірну волатильність цін на продовольство

Джерело: складено авторами за [1]

З урахуванням множинності таргетів Цілі 2, значного переліку галузей та сфер продовольчого сектору, специфіки його функціонування в кожні й країні інформаційні запити стейкхолдерів можуть значно варіюватися. Напрацювання методичних підходів до формування пріоритетних запитів з метою їх задоволення і розкриття потрібної інформації у звітності зі сталого розвитку компаній продовольчого сектору України потребує аналізу світового досвіду у цьому напрямі.

Зарубіжні організації різного рівня мають власні підходи до визначення найбільш суттєвих інформаційних потреб стейкхолдерів в цьому секторі.

Так, Інститут управління і підзвітності (Governance & Accountability Institute) на основі порівняльного аналізу звітності зі сталого розвитку 26 аграрних компаній – світових лідерів найбільш важливими сферами інформаційних інтересів стейкхолдерів називає використання дитячої праці; запобігання примусовому працевлаштуванню працівників в агропромисловій сфері; збереження, захист та сприяння відтворенню біорізноманіття; скоординована з Цілями сталого розвитку державна політика у сфері АПК; збереження та раціональне використання водних ресурсів; недопущення дискримінації у всіх її проявах (гендерної, за умовами праці); сприяння створенню конкурентного середовища сільськогосподарського виробництва та дистрибуції продукції [21].

Глобальна ініціатива зі звітності (GRI) пропонує аналізувати відповідність діяльності компаній продовольчого сектору у розрізі 69 спільних тем, 13 специфічних тем для компаній – виробників агропромислової продукції рослинництва та 26 специфічних тем для компаній – виробників агропромислової продукції тваринництва. Усі теми структуровані за ключовими вимірами сталого розвитку – екологічним, економічним та соціальним, і охоплюють понад 80 специфічних напрями.

Наприклад, деталізація економічного виміру відображення інформаційних запитів стейкхолдерів у звітності аграрних компаній враховує економічну ефективність, фінансову допомогу, отриману від уряду (допомога власне агропромисловому виробництву, виробництву біопалива та продовольчих продуктів), непрямий економічний вплив на місцеві громади, працевлаштування на місцевому рівні, соціо-економічні переваги (від роботи систем біоенергетики та виробництва біомаси, оцінки впливу бізнесу на локальному рівні та рівні компанії) [10]. Серед ключових груп стейкхолдерів при цьому фігурують організацій пов'язані з комерційним сектором, в тому числі ділові та торговельні асоціації; посередницькі установи або експерти, такі як консультанти, академічні установи, уряди та міжурядові установи та аналітичні центри; організації громадянського суспільства, включаючи неурядові організації, представників профспілок, експертів та кінцевих користувачів інформації.

Загальновизнаною основою для розкриття інформації у розрізі запитів стейкхолдерів компаній аграрного, продовольчого сектору та оцінки сталого розвитку систем сільського господарства та виробництва харчових продуктів є керівництво зі сталого розвитку SAFA – Sustainability Assessment of Food and Agriculture Systems, опубліковане Організацією з продовольства та сільського господарства ООН (Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO) у 2013 р.

Серед ключових напрямів розкриття інформації зі сталого розвитку аграрними компаніями згідно запитів стейкхолдерів це керівництво вбачає: належне управління, екологічну цілісність, економічну стійкість та соціальне благополуччя, що, у свою чергу, поділяється на 21 тему та 58 субтем (основні теми за напрямами згруповано в табл. 3.2). Воно дозволяє створити прозору і всебічну основу для висвітлення ключової для стейкхолдерів інформації зі сталого розвитку компаній в аграрному секторі.

Л.І. Шмаркова, О.В. Стеблецова, В.А. Верижніков пропонують методику діагностику сталого розвитку сільськогосподарських підприємств у розрізі

трьох шкал: економічної; еколого-організаційної та соціально-територіальної, які узагальнюють виміри сталого розвитку та ключові запити стейкхолдерів щодо прогресу в їх досягненні [27]. Серед ключових напрямів економічної стійкості автори пропонують виділяти життєздатність, незалежність та ефективність. Диверсифікація, організація простору, сільськогосподарська практика характеризують еколого-організаційну стійкість сільськогосподарських компаній, а якість продукції і територій, зайнятість та надання послуг, етика й людський розвиток – соціально-територіальну стійкість.

Таблиця 3.2 – Структурування інформаційних запитів стейкхолдерів за Керівництвом з оцінки сталого розвитку систем сільського господарства та виробництва харчових продуктів (SAFA)

Напрям	Тема	Субтема
1	2	3
Належне управління	Корпоративна етика	Ствердження місії
		Due diligence
	Підзвітність	Всебічний аудит
		Відповідальність
		Прозорість
	Участь	Діалог зі стейкхолдерами
		Процедури розгляду скарг
		Вирішення конфліктів
	Дотримання законів	Легітимність
		Відповідальність перед громадянським суспільством
		Попередження порушень
		Асигнування ресурсів
	Цілісний менеджмент	Облік повних витрат (full-cost accounting)
		План управління зі сталого розвитку
Екологічна цілісність	Атмосфера	Емісія вуглецевих газів
		Якість повітря
	Вода	Якість води
		Вилучення води
	Земля	Якість ґрунту
		Деградація земель
	Біорізноманіття	Генетична, видова та екосистемна різноманітність
	Матеріали та енергія	Використання матеріалів, енергії
		Поводження з відходами
	Благополуччя тварин	Здоров’я тварин
		Захист від стресу
Економічна	Інвестиції	Внутрішні інвестиції та інвестиції в місцеву

стійкість		економіку
		Довгострокові інвестиції та прибутковість
	Вразливість	Стабільність виробництва, ринків, ланцюгів постачань
		Ризик менеджмент та ліквідність
	Якість продукції та інформації	Безпека та якість продукції, розкриття інформації про неї
	Місцева економіка	Створення цінності
		Закупівлі на місцевому рівні

Кінець таблиці 3.2

1	2	3
Соціальне благополуччя	Достойні засоби для існування	Якість життя
		Можливість розвитку
	Практики чесної торгівлі	Відповідальні покупці
		Права постачальників
	Трудові права	Примусова і дитяча праця
		Право на збори та страйки
	Рівність	Гендерна рівність та відсутність дискримінації
	Безпека і здоров'я людей	Забезпечення громадського здоров'я та безпеки на робочому місці
	Культурне різноманіття	Корінні знання
		Продовольча незалежність

Джерело : складено авторами за [28]

Таким чином, комунікація зі стейкхолдерами та задоволення їх інформаційних запитів компаніями продовольчого сектору постає важливим завданням у досягненні прозорості та належного розкриття інформації щодо прогресу на шляху до Цілей сталого розвитку, які визнані пріоритетними і в Україні. Для компаній продовольчого сектору вони взагалі є першочерговими з огляду на стратегічне значення цих компаній у формуванні економічної безпеки країни.

Окремими організаціями, таким як Інститут управління та підзвітності, Глобальна ініціатива зі звітності, Організація з продовольства та сільського господарства ООН напрацьовані базові переліки мінімально необхідної інформації, яка має бути розкрита компаніями, що працюють в аграрній сфері для задоволення потреб стейкхолдерів та може бути використана як взірець.

В Україні розкриття інформації про потреби стейкхолдерів у звітності зі сталого розвитку компаніями продовольчого сектору знаходиться в

зародковому стані та потребує напрацювання галузевих практик і стандартів оцінки діяльності компаній у сфері сталого розвитку, загальної стратегії комунікації щодо прогресу в досягненні Цілей сталого розвитку, що створило б базис для розвитку індивідуальних практик звітування перед стейкхолдерами.

3.2 Прикладний аспект пріоритизації та ранжування інформаційних запитів стейкхолдерів компанії реального сектору на основі правила Борда

За ініціативи Уряду України була розроблена національна система ЦСР (86 завдань розвитку та 172 показники для моніторингу їх виконання) а 15 вересня 2017 року було представлено Національну доповідь «Цілі сталого розвитку: Україна», яка визначає базові показники для їх досягнення в т.ч й в аграрній сфері. Формування інформаційно-аналітичного забезпечення сталого розвитку аграрних компаній та інкорпорація найбільш пріоритетних запитів стейкхолдерів до його змісту у цьому зв’язку відіграє важливу роль з огляду на необхідність посилення комунікацій щодо прогресу у досягненні Цілей в аграрному секторі.

До прикладу, розглянемо звіт зі сталого розвитку агро-індустріального холдингу Астарта за 2016 рік, який має назву «Звіт про прогрес».

Бачення компанії своєї місії у контексті сталого розвитку сформульовано як забезпечення виробництва високоякісної і безпечної продукції, задоволення потреб споживачів, промислової і екологічної безпеки, здоров’я і безпеки працівників, захисту навколишнього середовища, енергетичної ефективності те енергозбереження, соціальної відповідальності.

Ключовими компонентами діяльності компанії у сфері сталого розвитку та розкриття нею інформації перед стейкхолдерами є:

– екологічний компонент:

1) впровадження інноваційних та екологічно дружніх технологій;
2) моніторинг шкідливих речовин та управління відходами;
3) розробка програм мінімізації впливу виробництва на довкілля;

4) використання зберігаючих технологій.

– економічний компонент:

1) інвестиції у компанію та впровадження міжнародних стандартів;
2) партнерство з міжнародними фінансовими інститутами;
3) експансія на товарні ринки;
4) удосконалення якості продукції.

– соціальний компонент:

1) розвиток регіонів;
2) співробітництво з громадами;
3) гідні умови праці;
4) безпека та здоров'я персоналу;
5) благодійність [29]

Серед своїх пріоритетів у розвитку комунікаційної практики зі стейкхолдерами компанія вважає залучення до спільних соціальних проектів, громад, бізнес- та публічних організацій, формування механізмів управління комунікаціями з громадами та стейкхолдерами, у т.ч. через нефінансову звітність з метою підвищення впевненості стейкхолдерів.

Крім «Астарти», яка регулярно публікує свою нефінансову інформацію з 2012 року в базі Глобальної ініціативи зі звітності знаходяться звіти з певним ступенем розкриття інформації про комунікації зі стейкхолдерами та досягення Цілей сталого розвитку ще двох українських агрокомпаній – Кернел та Миронівський хлібопродукт (МХП). Така ситуація сигналізує про зародження практики звітування та розкриття інфомрації відповідно до запитів стейкхолдерів за вимірами сталого розвитку в Україні та необхідність поширення ініціатив з публікації нефінансової інформації компаніями з метою формування інформаційно-аналітичного забезпечення сталго розвитку в аграрному секторі зокрема та досягнення прогресу щодо Цілей сталого розвитку в інших секторах економіки в цілому.

Детально розглянемо прикладний аспект побудови системи інформаційних запитів та їх ранжування на прикладі МХП. За визначенням компанії МХП –

зацікавлена сторона, стейкхолдер – фізична або юридична особа / група осіб, що зацікавлені в діяльності та/або залучені у взаємодію із Групою МХП. Взаємодія із зацікавленими сторонами – один з важливих напрямів діяльності компанії. Цей процес передбачає партнерство і домовленості про консультації та звітність, а також взаємодію та спілкування із групами та особами, зацікавленими в діяльності компанії або її підприємств. Головним критерієм визначення зацікавлених сторін є географічне положення конкретного підприємства, а також його сфера діяльності [30].

Відносини МХП зі стейкхолдерами, висвітлені у Нефінансовому звіті компанії за 2016 р. та попередні роки, характеризуються досить тісним рівнем взаємодії. Протягом останнього року МХП розроблено та впроваджено:

– Політику корпоративної соціальної відповідальності ПАТ «Миронівський хлібопродукт»;

– План взаємодії з зацікавленими сторонами ПАТ «Миронівський хлібопродукт»;

– Комунікаційну політику ПАТ «Миронівський хлібопродукт».

Попри розвинену систему корпоративних політик зі сталого розвитку та взаємодії зі стейкхолдерами у компанії

– не здійснюється формалізована пріоритизація та оцінка суттєвості інформаційних запитів стейкхолдерів, що негативно позначається на висвітленні найбільш важливої для стейкхолдерів інформації;

– у процесі формування відповідей на запити стейкхолдерів не враховано Цілі сталого розвитку, відсутній контекст сталого розвитку та звітні індикатори Глобальної ініціативи зі звітності, хоча компанією декларується відповідність звіту Керівництву G3;

– не наводяться процедури відбору інформаційних запитів та відсутні алгоритми їх ранжування та підходи до візуалізації.

На усунення вказаних недоліків пропонуємо:

1) відкоригувати виходячи з контексту сталого розвитку визначені у нефінансовому звіті МХП найбільш пріоритетні інформаційні запити та розкривати за ними додаткову інформацію щодо прогресу за ЦСР;

2) розробити алгоритм ранжування вказаних інформаційних запитів за допомогою правила Борда;

3) сформувати підхід до інтерпретації отриманих результатів з подальшою його візуалізацією та прив'язкою до кращої практики визначення інформаційних запитів з урахуванням концепції сталого розвитку та їх суттєвості для стейкхолдерів.

Ідентифікація ключових груп стейкхолдерів МХП, сфери їх інформаційних запитів, особливості взаємодії та комунікації та основні інформаційні запити у 2016 р. представлені у табл. 3.3.

Таблиця 3.3 – Категорії стейкхолдерів та їх інформаційні запити компанії МХП, доповнено автором за [30, 31]

Категорії зацікавлених сторін	Стейкхолдери	Сфери інформаційних запитів	Особливості взаємодії та комунікації	Основні питання від стейкхолдерів у 2016 р.
1	2	3	4	5
Влада/ Державні органи	Державні органи усіх рівнів на території присутності компанії	Соціально-економічне співробітництво	Взаємовигідне партнерство; соціально-економічна співпраця; реалізація спільних програм і проектів для підвищення рівня життя населення, вирішення актуальних питань регіонів; співпраця у сфері бізнес-діяльності	Партнерство
Суспільство/ Місцеві громади	Мешканці населених пунктів на території присутності компанії	Висвітлення діяльності, взаємодія з населенням, взаємовигідне партнерство	Побудова довірчих і взаємовигідних партнерських відносин із громадами в регіонах присутності; розвиток проектів, які приведуть до підвищення рівня життя місцевого населення; взаємодія із громадськістю, що передбачає реалізацію інфраструктурних проектів, сприяння розвитку соціальної та культурної сфери, впровадження енергоощадних проектів та інших заходів; достовірне та актуальне подання	Партнерство; Вплив компанії на соціальну, екологічну та культурну сфери

			інформації щодо планів і діяльності	
Співробітники	Штат співробітників компанії, профспілки	Організація роботи підприємства	Створення умов для об'єктивної оцінки та визнання заслуг усіх і кожного зі своїх працівників; формування системи навчання та розвитку наставництва; розвиток системи оплати праці та мотивації персоналу;	Комфортні та безпечні умови праці, професійний розвиток; Вплив компанії на соціальну, екологічну та культурну сфери

Кінець таблиці 3.3

1	2	3	4	5
НГО/ Об'єднання громадян	Об'єднання громадян, організації, освітні організації	Інформування про діяльність та соціальне співробітництво	Плідна співпраця з метою поліпшення життя громадян; розробка та реалізація програм у сфері екології, у соціальних і культурних питаннях; інформування про діяльність компанії	Комфортні та безпечні умови праці, професійний розвиток; Партнерство; Вплив компанії на соціальну, екологічну та культурну сфери
Медіа/ ЗМІ	Регіональні, обласні, всеукраїнські ЗМІ	Повідомлення інформації про компанію для усіх стейкхолдерів	Поширення достовірної та правдивої інформації про діяльність Групи; поширення інформації про плани, зміни, новини; оперативне надання коментарів, відповідей на запити.	Усі види запитів
Комерційні організації	Бізнес-партнери, клієнти, споживачі	Організація та ведення комерційної діяльності компанії, взаємовигідне співробітництво	Чесні та прозорі бізнес-відносини, порядність щодо бізнес-партнерів; дотримання взятих на себе зобов'язань; запобігання корупції; взаємовигідне партнерство; поліпшення клієнтського сервісу; задоволення потреб різних груп споживачів.	Партнерство
Міжнародні організації	Національні та наднаціональні організації (Продовольча та с-г.	Реалізація спільних програм і акцій з метою контролю якості	Реалізація програм і акцій з метою поліпшення якості продукції, виробничих процесів на підприємствах реалізація на території України соціально значущих міжнародних проектів з метою підвищення якості життя	Комфортні та безпечні умови праці, професійний розвиток; Якість продукції,

	організація ООН	продукції, поліпшення виробництва	населення або окремих груп населення (соціально незахищені, діти, інваліди тощо)	контроль за виробництвом
Інвестори	Банки, власники єврооблігацій, акціонери, міжнародні фінансові інститути	Фінансова та операційна діяльність, інформування про ключові події	Підтримання регулярних контактів з інвесторами; наданням інвесторам актуальної та повної інформації про акції, фінансові звіти, фінансові календарі, аналітику тощо	Комфортні та безпечні умови праці, професійний розвиток; Фінансова й операційна діяльність, корпоративне управління

Ранжуванню підлягають інформаційні запити стейкхолдерів МХП, відкориговані на контекст сталого розвитку, з урахуванням розробленої їх системи класифікації у підрозділі 2.2. Розроблені таблиці у підрозділі 2 мають бути конкретизовані виходячи з найбільш пріоритетних інформаційних потреб наведених категорій стейкхолдерів МХП. Серед таких запитів варто навести такі (табл. 3.4). ЗМІ та медіа як категорія стейкхолдерів, що характеризувалась запитом «інформування про діяльність компанії» була зарахована у т.ч. до інших категорій внаслідок типовості самого запиту.

Таблиця 3.4 – Інформаційні запити стейкхолдерів МХП, відкориговані на контекст сталого розвитку

Запит	Категорія стейкхолдерів	Класифікація за ознакою капіталу	ЦСР	Індикатор GRI
Розвиток людського капіталу (x_1)	Співробітники, профспілки, міжнародні та освітні організації, ЗМІ	С, Л, І	8.5, 8.8	GRI Стандарт 403-1-4, 414-1,2
Економічна ефективність та соціо-економічні вигоди (x_2)	Інвестори, міжнародні організації, ЗМІ	С, Н, Ф	8.1-8.3	GRI Стандарт 201-1, 203-2, 204-1
Системи управління безпекою продовольчої продукції (x_3)	Міжнародні організації, інвестори, споживачі, ЗМІ	С, П, Ф	2.5	_
Партнерство заради сталого розвитку (x_4)	Місцеві громади, партнери, освітні та громадські організації, державні органи	С, Н, П, Ф	8.3	GRI Стандарт 203-2, 204-1

	влади, постачальники, ЗМІ			
Екологічна ефективність та соціальний розвиток (x_5)	Громадські та міжнародні організації, профспілки, місцеві громади, ЗМІ	С, П, Л	8.4, 7.3, 15.3	GRI Стандарт 301 -1-5, 303-3, 305-2

Правило Борда відноситься до класу експертних колективних методів підтримки прийняття економічних рішень, зокрема щодо ранжування альтернатив.

Ранжування – це розташування експертами об'єктів дослідження за зростанням або спаданням за певною притаманною їм властивістю, що дозволяє вибрати з досліджуваної сукупності найбільш суттєві об’єкти. У ході ранжування

За правилом (процедурою) Борда групі з k експертів ($E= E_1, E_2, \ldots, E_k$) доручається упорядкувати всі варіанти пропонованих альтернатив, які стосуються певної множини x варіантів ($x= x_1, x_2, \ldots, x_n$), де $x = \{X_n\}$. Результатом упорядкування одного й того ж переліку альтернатив кожним експертом у найбільш раціональний для нього спосіб є встановлення їх пріоритетності (суттєвості) за заданим критерієм (зростання чи спадання) за допомогою присвоєння кожній альтернативі числа натурального ряду (від 1 до N, де N- число альтернатив). Рівнозначність альтернатив виключається.

Число, яке кожен експерт надає даному варіанту $x \in X$ інтерпретується як рангове місце r_{XJ} варіанту x в упорядкуванні k-го експерта. Колективна рангова шкала будується за формулою «суми рангових місць»:

$$r_{\sum} = \sum_{J=1}^{N} r_X^J \qquad (3.1)$$

Якщо ранжуються альтернативи у порядку зростання «від найгіршого до найкращого», то найгірший варіант характеризується 1, а найкращий має номер N.

Результати ранжування 5 досліджуваних інформаційних запитів МХП у 2016 р., скоригованих на вектор сталого розвитку. колективом експертів з числа 20 незалежних фахівців у сфері агропромислового бізнесу (представники бізнесу, споживачі продукції, журналісти, представники освітніх установ та громадських асоціацій) представлені у таблиці 3.5. Відбір експертів нами здійснювався відповідно до складу основних груп стейкхолдерів компанії, що у дозволяє говорити про адекватність отриманих результатів ранжування та можливості застосування такої методики компанією через формування колективу експертів з числа стейкхолдерів.

Упорядкування отриманих результатів та формування колективної рангової шкали дозволяє зробити висновок про ранжування інформаційних запитів стейкхолдерів МХП за такою пріоритетністю :

- x_2 - Економічна ефективність та соціо-економічні вигоди;
- x_5 - Екологічна ефективність та соціальний розвиток;
- x_3 - Системи управління безпекою продовольчої продукції;
- x_1 - Розвиток людського капіталу;
- x_4 - Партнерство заради сталого розвитку.

Таблиця 3.5 – Результати ранжування інформаційних запитів стейкхолдерів МХП у 2016 р. за правилом Борда (розроблено авторами)

Запит	Індивідуальні оцінки експертів																				Усього, сума рангових місць
	E1	E2	E3	E4	E5	E6	E7	E8	E9	E 10	E 11	E 12	E 13	E 14	E 15	E 16	E 17	E 18	E 19	E 20	
x_1	1	2	5	1	3	4	5	2	3	5	2	3	1	2	1	4	1	3	3	3	54
x_2	4	5	3	5	4	5	1	4	5	4	3	4	5	5	5	3	4	4	5	5	83
x_3	2	3	2	3	5	4	4	3	4	3	4	5	4	1	3	3	3	1	2	2	61
x_4	3	1	1	2	2	1	3	1	2	1	5	1	2	3	2	2	2	2	1	1	38
x_5	5	4	4	4	1	3	2	5	1	2	1	2	3	4	4	5	5	5	4	4	68

Розроблена методика алгоритмізації ранжування інформаційних запитів є універсальною як з погляду досліджуваних секторів, числа альтернативних

запитів та чисельності експертів. Крім того, вона придатна до візуалізації, враховує кращий світовий досвід пріоритизації інформаційних запитів стейкхолдерів з урахуванням концепції сталого розвитку та їх суттєвості для стейкхолдерів.

Інтерпретацію отриманих результатів ранжування інформаційних запитів МХП пропонуємо здійснювати не лише за індивідуальними та колективними ранговимим оцінками експертів за правилом Борда, але за рівнями оцінювання за шкалою SAFA/SMART Програми з продовольства та сільського господарства ООН, а також за класами суттєвості питання для стейкхолдерів за стандартом AA 1000 Stakeholder engagement (табл. 3.6).

Таблиця 3.6 – Запропонована схема інтерпретації результатів ранжування та пріоритизації інформаційних запитів стейкхолдерів сектору виробництва продовольчих товарів (розроблено авторами)

Рівні оцінювання за шкалою SAFA/SMART		Пріоритетність (суттєвість) за стандартом AA 1000		Рангові оцінки за правилом Борда	
Якісна оцінка	% відповідності	Клас	Опис	Індивідуальний ранг	Інтервали сумарної оцінки
Неприйнятний	0-20	E	Питання мінімального комплексну законодавчим, інституційним та загальноприйнятим нормам	1	0-20
Обмежений	21-40	D	Досить важливі питання щодо яких стейкхолдери будуть діяти в найближчий час	2	21-40
Середній	41-60	C	Питання, що є загальновизнаними та маркуються як суттєві подібними організаціями	3	41-60
Достатній	61-80	B	Питання, щодо яких здійснюються стратегічні заяви (зобов’язання перед ключовими стейкхолдерами)	4	61-80

Високий	81-100	А	Прямий вплив на фінансову діяльність компанії	5	81-100
Особливості використовуваного підходу					
Врахування релевантності інформаційних запитів стейкхолдерів Цілям сталого розвитку та найбільш значимим викликам сталого розвитку для сектору виробництва продуктів харчування		Врахування суттєвості окреслених інформаційних запитів для реагування на них компанією та інклюзії у корпоративну практику		Врахування думок експертів з числа внутрішніх і зовнішніх стейкхолдерів компанії	

Серед переваг запропонованого комплексного підходу до інтерпретації результатів ранжування інформаційних запитів варто назвати:

– просте і однозначне трактування отриманих рангів;

– їх візуалізація за допомогою пелюсткової діаграми;

– відповідність кращому світовому досвіду оцінювання ініціатив зі сталого розвитку в продовольчому секторі;

– маркування інформаційних запитів стейкхолдерів за критерієм суттєвості на основі загальновизнаного стандарту взаємодії з ними

– посилення комунікації зі стейкхолдерами та врахування їх думки;

– можливість застосування у кожному з досліджуваних секторів економіки.

Трактування отриманих результатів (табл. 3.7) дає підстави зробити висновок, що найбільш пріоритетним до врахування у корпоративній стратегії в умовах сталого розвитку МХП є запити, пов’язані з фінансовою ефективністю та отриманням додаткових соціо-економічних переваг у регіонах присутності компанії.

Таблиця 3.7 – Інтерпретація ранжування інформаційних запитів МХП у 2016 р.

Запити	Рангові оцінки за правилом Борда	Рівні оцінювання за шкалою SAFA/SMART		Пріоритетність (суттєвість) за стандартом AA 1000
	Інтервали	Якісна оцінка	%	Клас

	сумарної оцінки		відповідності	
_	0-20	Неприйнятний	0-20	E
x_4 (38)	21-40	Обмежений	21-40	D
x_1 (54)	41-60	Середній	41-60	C
x_5 (68), x_3 (61)	61-80	Достатній	61-80	B
x_2 (83)	81-100	Високий	81-100	A

На другому місці знаходяться запити, що стосуються екологічної ефективності та соціального розвитку. Найменш пріоритетними для інкорпорації до стратегії сталого розвитку компаній сектору виробництва продовольчої продукції (на прикладі МХП) є запити державних органів та місцевих громад щодо налагодження партнерства у сфері сталого розвитку.

Побудова пелюсткової діаграми (рис. 3.1), на нашу думку, є найбільш вдалим способом візуалізації ранжованих інформаційних запитів стейкхолдерів, а її шкала співвідноситься з рівнями оцінювання ініціатив зі сталого розвитку компаній продовольчого сектору за шкалою SAFA/SMART, що дозволяє провести якісну інтерпретацію отриманих результатів.

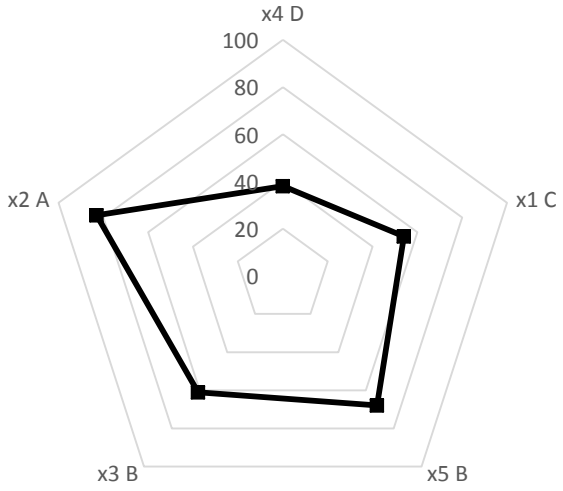

Рисунок 3.1 – Візуалізація ранжованих інформаційних запитів стейкхолдерів МХП за допомогою пелюсткової діаграми

Так, високий і достатній рівень відповідності розкриття інформації зі сталого розвитку досягнуто компанією МХП щодо фінансової та операційної

практики, екологічної ефективності та соціального розвитку. Найнижчій – обмежений рівень розкриття стосується партнерства заради сталого розвитку.

ВИСНОВКИ

1. У роботі було досліджено та визначено доцільність та особливості застосування мультистейкхолдерського підходу, теорії звітності багатоцільового призначення та комунікаційної теорії як теоретичного підґрунтя вивчення інформаційно-аналітичного забезпечення сталого розвитку та механізму крос-секторного партнерства стейкхолдерів реального, фінансового та державного секторів економіки.

2. Удосконалено науково-методичний підхід до класифікації інформаційних запитів стейкхолдерів реального, фінансового та державного секторів економіки, які відповідають таргетам Цілей сталого розвитку та індикаторам їх досягнення. Цей підхід дозволяє сформувати цілісну систему таких запитів як основу інформаційного забезпечення механізму крос-секторного партнерства названих стейкхолдерів.

3. Розроблено алгоритм відбору найбільш релевантних інформаційних запитів стейкхолдерів, їх ранжування на основі процедури Борда, що дозволяє обґрунтувати найбільш значимі для стейкхолдерів досліджуваних секторів сфери комунікації з компаніями та пріоритетні напрями розкриття інформації.

4. Обґрунтовано роль інформаційного забезпечення механізму крос-секторного партнерства стейкхолдерів реального, фінансового та державного секторів у забезпеченні підзвітності компаній та його організацію на основі узгодження процесів залучення стейкхолдерів та інкорпорації Цілей сталого розвитку за двома контурами: 1) ідентифікація, створення профілю стейкхолдерів, класифікація їх інформаційних запитів за Цілями сталого розвитку, розробка індикативної системи розкриття інформації за ними, картування, пріоритизація найбільш релевантних запитів; 2) налагодження ефективного процесу комунікацій зі стейкхолдерами щодо їх суттєвих запитів за відповідними стратегіями та каналами взаємодії, їх інклюзія у стратегію ведення бізнесу.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ

1. Цілі сталого розвитку ООН в Україні. URL: http://www.un.org.ua/ua/tsili-rozvytku-tysiacholittia/tsili-staloho-rozvytku (дата звернення: 14.11.2017).

2. Multi-stakeholder processes for governance and sustainability : beyond deadlock and conflict / M. Hemmati et. al. Jan McHarry Paperback. Routledge, 2002. 328 p.

3. Лоханова Н. О. Корпоративна звітність в Україні і світі в контексті євроінтеграції – вимоги інвесторів, проблеми, перспективи. *Економіка та держава.* 2014. № 10. С. 6-10.

4. Freeman R. Edward Strategic Management: A stakeholder approach. Boston : Pitman, 1984. 276 p.

5. Post D., Preston L. Redefining the Corporation: Stakeholder Management and Organizational Wealth. Stanford Business Books. 2002. 376 p.

6. Ernst & Young; GreenBiz Group. Six Growing Trends in Corporate Sustainability URL: http://ey.com/Publication/vwLUAssets/Six_growing_trends_in_corporate_sustainability_2013/$FILE/Six_growing_trends_in_corporate_sustainability_2013.pdf (дата звернення: 12.10.2017).

7. KPMG. The KPMG Survey of Corporate Responsibility Reporting. 2011. URL: http://csr.ee/wp-content/uploads/2016/03/KPMHG-International-Survey-of-CSR-2011.pdf (дата звернення: 26.11.2017).

8. AA1000 Stakeholder Engagement Standard 2015. URL: http://accountability.org/wp-content/uploads/2016/10/AA1000SES_2015.pdf (дата звернення: 12.10.2017).

9. Enhancing the role of reporting in attaining the Sustainable Development Goals: Integration of environmental, social and governance information into company reporting : Note by the UNCTAD secretariat. Geneva, 4–6 October 2016. 28 p.

10. Sustainability Topics for Sectors: What do stakeholders want to know? URL: http://www.globalreporting.org/resourcelibrary/sustainability-topics.pdf (дата звернення: 12.10.2017).

11. SDG Compass. Посібник для досягнення Цілей Сталого Розвитку в сфері бізнесу. URL: https://sdgcompass.org/wp-content/uploads/2016/09/SDG_Compass_Guide_Ukranian.pdf (дата звернення: 12.10.2017)

12. ISO 26000 - Social responsibility. URL: http://www.iso.org/iso-26000-social-responsibility.html (дата звернення: 26.11.2017).

13. Global Reporting Initiative G3.1 Guidelines. URL: https://www.globalreporting.org/information/g4/G3andG3-1/g3-1-guidelines/Pages/default.aspx (дата звернення: 26.11.2017).

14. Герасименко О. Соціальний облік та нефінансова звітність як інструменти реалізації соціальної відповідальності. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка.* 2012. Вип. 137. С. 39-42.

15. Саприкіна М., Каба Д. Діалог зі стейкхолдерами: рекомендації компаніям. Київ : ТОВ «Фарбований лист», 2011. 475 с.

16. Wheeler D., Sillanpa M. The stakeholder corporation: A blueprint for maximizing stakeholder value. London : Pitman, 1997. 320 p.

17. Friedman A., Miles S. Developing stakeholder theory, *Journal of Management Studies.* 2002. Vol. 39 (1). P. 1-21.

18. Podnar K., Jancic Z. Towards a Categorization of Stakeholder Groups: An Empirical Verification of a Three- Level Model. *Journal of Marketing Communications.* 2009. Vol. 12, №4, December 2006. P. 297-308.

19. Garvare R., Johansson P. Management for sustainability – A stakeholder theory. *Total Quality Management & Business Excellence*. 2010. Vol. 21, № 7, July. P. 737–744.

20. Jancˇicˇ Z. Celostni marketing. 2nd revised edn. Ljubljana : FDV, 1999. 170 p.

21. Top 10 GRI Sustainability Aspects for the Agriculture Sector. URL: http://ga-institute.com/Sustainability-Update/2014/09/29/top-10-gri-sustainability-aspects-for-the-agriculture-sector (дата звернення: 18.11.2017).

22. Єдина комплексна стратегія розвитку сільського господарства та сільських територій на 2015–2020 рр. URL: http://minagro.gov.ua/node/16025 (дата звернення: 26.11.2017).

23. Державна цільова програма розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року. URL: http://minagro.gov.ua/apk?nid=10516 (дата звернення: 26.11.2017).

24. Концепція розвитку бухгалтерського обліку в аграрному секторі економіки України від 1 від 3 лютого 2009 року URL: http://magazine.faaf.org.ua/koncepciya-rozvitku-buhgalterskogo-obliku-v-agrarnomu-sektori-ekonomiki-ukraini-1287.html (дата звернення: 18.11.2017).

25. Лопатинський Ю. М., Тодорюк С. І. Детермінанти сталого розвитку аграрних підприємств. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2015. 220 с.

26. Обліково-фінансове забезпечення сталого розвитку аграрного сектору економіки України на інноваційній основі: колективна монографія. / за заг. ред. Г. Є. Павлової, І. П. Приходька. Дніпропетровськ : Герда, 2015. 524 с.

27. Шмаркова Л. И., Стеблецова О. В., Верижников В. А. Параметры формирования отчетности по устойчивому развитию аграрных организаций. *Вестник Орел ГИЭТ*. № 2(28), 2014. URL: http://orelgiet.ru/docs/v1/v15.pdf/ (дата звернення: 18.11.2017).

28. Safa: Sustainability Assessment of Food and Agriculture systems guidelines. version 3.0. FAO, 2013. 267 p.

29. Astarta-Kyiv. Report on the progress 2016 URL: http://static.globalreporting.org/report-pdfs/2017/7eec5c81df99ceeee83c46b2558f4f5e.pdf (дата звернення: 18.11.2017).

30. Політика корпоративної соціальної відповідальності ПАТ «Миронівський хлібопродукт». URL: http://www.mhp.com.ua/library/file/kso-fin-ukr-2017.pdf (дата звернення: 18.11.2017).

31. Нефінансовий звіт МХП за 2016 рік. URL: http://www.mhp.com.ua/library/file/gri-2016-ukr-final.pdf (дата звернення: 18.11.2017).